

Cinema català, generació zero

En aquests anys vinents començaran a sortir professionals de l'audiovisual formats per primer cop a les nostres universitats. Aquest fet pot condicionar i revitalitzar una indústria cinematogràfica, avui encara desestructurada.

Durant aquest mes de desembre l'umbracle del Parc de la Ciutadella de Barcelona s'ha transformat en un laboratori cinematogràfic. Aquest espai reposat, exòtic, obra de Josep Fontserè, amb les seves esveltes columnes, el sostre semicircular de ferro, la vegetació i el joc de

RICARD CUGAT

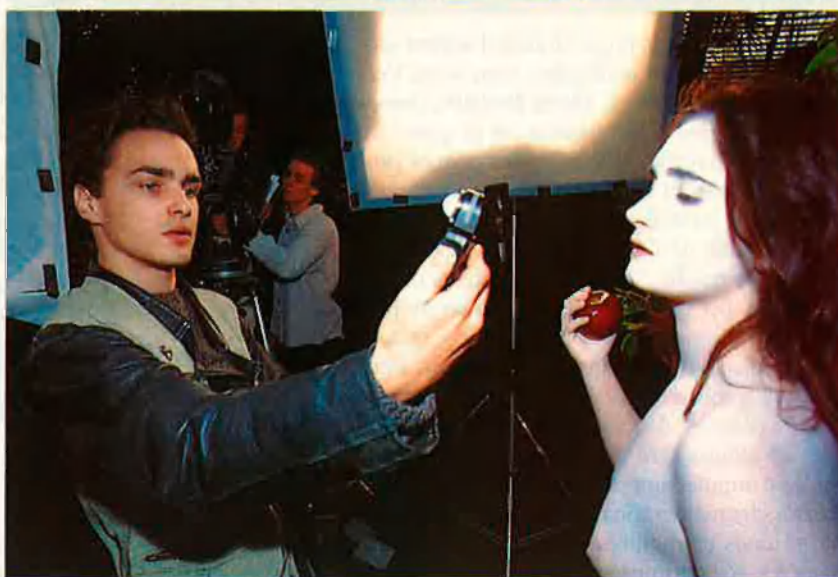

Estudiants de l'ESCAC roden una seqüència del curt-metratge 'Umbracle II'. La narració recupera les figures d'Adam i Eva al Paradís.

llums i ombres, ha servit als estudiants de cinematografia dels sis centres universitaris i privats que hi ha a Barcelona per a enregistrar-hi un curt-metratge. Han participat en el projecte les facultats de Comunicació Audiovisual de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Pompeu Fabra, l'Escola Superior de Cinema i Audiovisual de Catalunya (ES-CAC), el Centre d'Estudis Cinematogràfics (CEC), Micro Obert i l'Escola Municipal de l'Audiovisual (EMAV). Cada centre ha enregistrat un capítol de dos minuts, en què només hi havia pre-determinats l'espai i el temps. La resta (guió, producció, realització...) ha estat cosa de cada equip. La idea de vincular tots els centres en un projecte comú no té precedents, tant és així que Asociación de la Televisión Educativa Iberoamericana ja ha comprat els drets d'emissió del curt, per tal d'ensenyar i de reproduir l'experiència a les escoles d'alguns països sud-americans. El resultat encara és una incògnita, però quan serà acabat, els responsables de la iniciativa miraran d'aconseguir que el producte s'exhibeixi en televisions i sales de cinema del país.

Però, més enllà de tractar-se d'una proposta experimental, amb unes característiques d'exercici que no és pas qüestió de difuminar, Jordi Balló, responsable de la idea, creu que aquest projecte revela, així mateix, una realitat que fins ara ningú no havia tingut gaire en compte: "L'experiència objectiva que a Catalunya es crea un model de formació audiovisual propi, que no recupera pas el de les escoles de cinema dels anys 50, ans és un model diversificat, en què conviuen escoles i universitats amb graus de formació i amb objectius diferents, i que pot donar sorpreses anys a venir".

Teoria i experiència. A partir de l'any vinent, o d'aquí a dos anys, els centres universitaris començaran a treure les primeres fornades de llicenciats en el camp de la realització, la producció, el guionatge... Una nova realitat que, segons moltes veus, estimularà una revitalització d'aquest sector que es troba en crisi permanent des de fa anys. Així ho manifesta el productor Fèlix Riera, també professor de la UPF: "La formació universitària en audiovisual, a diferència de les altres carreres, pot ser l'inici d'una adequada estructuració del sector, ara com ara desarticulat. A partir d'aquí es podrà començar a exigir una qualificació als professionals, que fins ara no era possible. I em sembla que els canvis ja comencen a ser patents, perquè, mentre els de la meua generació érem professionals que sobretot sentíem, els estudiants d'avui, a més de sentir, també pensen. Disposen d'un corpus teòric sobre l'objecte de la seva feina. Per això poden afrontar en condicions la transformació d'aquest mitjà.

Imatges d'un dels capítols d'"Umbracle II". Segons el productor Fèlix Riera, la formació audiovisual universitària pot ser l'inici d'una adequada estructuració del sector, ara com ara desarticulat.

I d'aquesta manera també s'aconsegueix que fer cinema sigui una cosa normal, no excepcional".

Quan la cineasta Rosa Vergés va entrar en el món de la cinematografia, les coses eren ben diferents: "Jo volia estudiar, però no hi havia centres que donessin sortida a les meves inquietuds. Per això vaig optar per començar des de baix, treballant de meritòria, d'auxiliar de producció, de *script*... I així durant quinze anys. Per això em sento molt a prop de la gent que ara vol estudiar cinema. També per això participo en els projectes de l'ES-CAC i de la Pompeu Fabra, perquè jo no vaig tenir aquesta oportunitat, que, a mi, em sembla molt necessària. A més, en cada centre la gent es forma des de punts de vista diferents, i això provoca una suma d'inquietuds, que també és el que necessita el cinema: assegurar la diversitat de criteris, l'espontaneïtat, la reflexió i la voluntat d'atrevir-se a fer coses. D'aquesta manera s'aconsegueixen resultats".

RICARD CUGAT

Ara bé, no tots els professionals d'aquest sector cultural són tan entusiastes com Rosa Vergés. Una altra cineasta, Marta Balletbò, autora de *Costa Brava*, film estrenat no fa gaire, no ho veu pas tan clar. Ella és de les poques professionals que, al final dels 80, va aconseguir d'anar-se'n a estudiar cinematografia a fora, a la Universitat de Columbia, Nova York. Cinc anys hi va residir. "Aquí, m'hi trobava ofegada. Sabia, per moltes raons –vivim en un país petit on, el cinema, el copen quatre–, que, si em quedava, no podria tirar endavant. Però quan vaig tornar em vaig haver de posar a la cua. No serveix de gaire marxar a fora. No és com en alguna altra disciplina, carreres científiques o arquitectura per exemple, perquè la indústria cinematogràfica aquí no està consolidada, té unes estructures raquítics. De totes maneres, sóc optimista per necessitat. La ràbia, ens l'hem de treure de sobre, perquè tenir ràbia és perdre el temps. Ara, això de les escoles de cinema em fa una certa por que no reproduïxin les estructures de poder que hi ha a fora. El cinema s'aprèn amb l'experiència". En certa manera Pere Portabella, de formació autodidacta, hi coincideix, si bé des d'un altre punt de vista: "No em sap gens de greu de no haver estudiat. Conèixer les eines de fer cinema és fonamental, però també és relativament fàcil; la cosa difícil és utilitzar-les. En cinema, com en les altres arts, hi intervenen molts factors diferents, i resulten determinants la sensibilitat i les fonts on cadascú s'abeura. Que hi hagi estudis de cinematografia és positiu, és clar; hi haurà millors professionals, i això dona més probabilitats que surtin productes interessants, però ja ho veurem. El que s'ha d'evitar –em penso que seria un error, fer-ho– és instituir acadèmies, perquè del que parlem és del món audiovisual, que també vol dir imatge magnètica, digital, virtual..."

Segons Jordi Balló, les universitats fan l'es-

forç de superar una tradició que impedia de conjuminar reflexió teòrica i treball pràctic. Doncs bé, "aquesta conjuminació també pot afavorir la formació d'una indústria pròpia". Un argument que comparteixen la majoria de professionals implicats en aquests estudis. Així ho abona Josep Magencs, responsable de l'ES-CAC: "Allò que intentem és formar, amb una certa urgència, aquests estudiants, perquè facin que la indústria sigui possible. Això va més enllà de la formació, però des de l'àmbit estricte de la formació, hi ha dos pilars fonamentals: la producció i el guionatge. Si aconseguim que aquests àmbits es desenvolupin bé, ja hauréu salvat més del cinquanta per cent de moltes coses. A més, tenim un altre desafiament: el d'ensenyar per als temps que vénen: les noves tecnologies, les noves estructures de llenguatge... La indústria competitiva ho exigeix, tot això".

RICARD CUGAT

Alumnes de sis centres universitaris catalans han pogut participar de l'experiència de l'umbracle. Per Casimiro Torreiro, crític cinematogràfic i professor de la Facultat de Comunicació Audiovisual de la UAB, la nova generació de cineastes podria trencar la imatge apàtica del cinema català, de comedietes i films històrics fets amb quatre duros.

El cinema comença a la universitat.

I què pot aportar aquesta nova generació en el panorama cinematogràfic del país? Per Casimiro Torreiro, professor a la Facultat de Comunicació Audiovisual de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), pot mirar de trencar "la imatge apàtica del cinema català de comedietes i pel·lícules històriques fetes amb quatre duros. Jo sóc molt optimista, en aquest aspecte. I si no, què va ser el neorealisme italià o la Nouvelle Vague a França? Doncs, la renovació que va fer gent jove, sobreposant-se a les condicions lamentables de producció existents". Torreiro també creu que en l'aspecte teòric els estudis de Comunicació Audiovisual aportaran nous historiadors, analistes (hi haurà més tesis i més investigació en aquest ram), cosa que pot desembocar en una renovació de la crítica: "pot desencadenar un interès autèntic, de la mateixa manera que ja comença a sorgir, i fins i tot a establir-lo, un nou tipus d'espectador". Per Ba-

lló aquest aspecte també és fonamental: "Les universitats estimulen la reflexió necessària en el camp de l'audiovisual. Avui per avui la universitat apareix com una de les institucions més dinàmiques en aquesta mena de reptes; per exemple, amb relació a la televisió, que per la seva rendibilitat necessita crítica, reflexió i renovació. I això és el que la universitat pot oferir".

Els estudiants saben que tenen coses a dir –i les volen dir–, però també saben que no els serà gens fàcil. Roger Amigó, estudiant de segon curs de l'ESCAC, així ho manifesta: "Hi ha el mite que el món del cinema és molt tancat, i tothom sap que aquí la indústria és pràcticament inexistente. I, malgrat tot, això és el que volem fer. Les expectatives no són gaire bones, però la sortida està a entrar en aquest món, fer contactes, que les empreses et coneguin i que

ze dies que ets al centre ja et fan assistir a un rodatge professional. En canvi, aquí és lamentable la desconexió que encara hi ha entre escoles i sectors professionals. Mentre això dure, la cadena restarà oberta. Però a mi em sembla que la indústria no té gaire interès a deixar entrar una fornada de joves amb un diploma sota el braç. Per a trencar aquesta dinàmica el millor enllaç, actualment, és la televisió pública, que ha de ser una primera plataforma d'exhibició dels treballs". Pel productor Fèlix Riera, hi ha d'haver voluntat política de donar suport i sortida a aquesta gent nova. I això s'ha de transmetre creant mercats. La televisió pública pot ser un dels grans motors perquè els nous professionals tinguin expectatives de futur. "La televisió ha de motivar la indústria, sense prendre-li el paper. Ha de ser una eina més per a poder crear un model d'indústria de futur".

RICARD CUGAT

vegin com treballes". En aquest sentit, centres i universitats ja comencen a establir convenis amb empreses de publicitat, amb productores independents, amb les televisions públiques i amb alguna altra entitat –així la UAB, que acaba d'arribar a un acord amb l'Associació Catalana de Productors, perquè els seus alumnes es puguin encarregar del *making-off* dels films que portin a terme.

La realitat és que la indústria no hi compta encara, amb les escoles de cinema. I aquest és el problema: així ho creu Vicent Domingo, autor de tres curts-metratges. Va estudiar teoria del llenguatge a la Facultat de Filologia de la Universitat de València (avui aquesta facultat ja té titulació pròpia en Comunicació Audiovisual, igual que el Centre d'Estudis Universitaris San Pablo, les dues entitats que cobreixen aquesta disciplina a València) i actualment estudia a la New York Film Academy: "El problema és entrar en la indústria. A Nova York, quan fa quin-

El sector cinematogràfic no deixa de renovar-se. Les escoles de cinema i de formació professional ja fa anys que proporcionen tècnics qualificats. Els joves creadors, malgrat totes les dificultats, no deixen de lluitar per poder fer curt-metratges.

Milana Bonita. Malgrat les dificultats d'entrar en la indústria i malgrat la manca de circuits d'exhibició per als nous creadors, hom constata que la renovació del sector no deixa de fer-se. Per un cantó, les escoles de cinema i de formació professional ja fa anys que proporcionen tècnics qualificats. Per un altre, els joves creadors, malgrat totes les dificultats, no deixen de batallar per poder rodar curt-metratges. I encara que les sales d'exhibició siguin pràcticament inexpugnables per aquests productes, alguns han aconseguit de penetrar-hi, com *Un home afortunat*, que aquests dies s'exhibia a la sala del Casablanca, obra dels alumnes del curs superior de Tècniques Cinematogràfiques, que depèn de l'ESCAC. També alumnes d'aquest curs han muntat la productora independent Milana Bonita, que aquesta setmana passada va presentar el curt-metratge *Markheim*, una primera incursió dins el cinema, a les sales Verdi, però fora de la programació diària. Així i tot, aquesta mena d'experiències donen molta empena als alumnes d'escoles i universitats. Ho exemplifica Jordi Giralt, estudiant del curs superior de Tècniques Cinematogràfiques: "Els de Milana Bonita se la van jugar i se'n surten. D'aquesta manera veus que és possible, que es pot fer".

Jordi Balló diu que aquesta fornada de joves professionals que ara es van formant pot donar sorpreses anys a venir: "Sí, perquè aquesta formació es notarà sobretot en els camps més necessitats de la indústria, com és el de producció. De fet, ara mateix ja es veu. Comença a sortir gent amb coneixement de gestió d'empresa i de gestió cultural que serà molt útil. Però encara falta un cert temps. Avui tot és encara una mica enlaire, és com si tot fos a punt de catalitzar, que només manqués una espurna per a engegar el procés, i em sembla que la universitat té la capacitat d'encendre aquesta espurna".

Montserrat Serra